

Nadežda Silaški*

Univerzitet u Beogradu
Ekonomski fakultet

TATJANA ĐUROVIĆ: ENGLISKI JEZIK EKONOMSKE NAUKE I STRUKE U SVETLU KOGNITIVNE LINGVISTIKE. BEOGRAD: CENTAR ZA IZDAVAČKU DELATNOST, EKONOMSKI FAKULTET U BEOGRADU, 2017

Prikaz
UDC 811.111'276.6:33]:81:159.9(049.3)

Nastava engleskog jezika nauke i struke, od samog utemeljenja ovog polja anglističke lingvistike kao zasebne oblasti jezičkog istraživanja,³ zasnovana je na značajnim lingvističkim teorijama, te je bila pod uticajem istraživanja unutar teorijske lingvistike, primenjene lingvistike, kao i multidisciplinarnih nauka poput sociolingvistike i neurolingvistike, a u poslednjih nekoliko decenija i unutar kognitivne lingvistike. Premda je teorijski okvir kognitivne lingvistike širok i kompleksan, te neretko nepodesan i teško primenjiv za pedagoške potrebe, teorija pojmovne metafore, čiji su začetnici Lejkof i Džonson (1980), od samog početka predstavljala je koristan i stimulativan instrument u istraživanjima koja se bave proučavanjem engleskog jezika nauke i struke, posebice onog koji se predaje na univerzitetskom nivou, što je rezultiralo uspostavljanjem relativno nove discipline unutar primenjene lingvistike – primenjene kognitivne lingvistike, te mnogobrojnim radovima koji se bave ovom tematikom. Jezik ekonomije kao nauke naročito je često bio predmet istraživanja u ovoj oblasti, zahvaljujući najpre svojoj izrazitoj metaforičnosti, a onda i potrebi da se studentima predoče mehanizmi koji im mogu pomoći u razumevanju i usvajanju vokabulara karakterističnog za diskurs ekonomske nauke (v. npr. Alejo 2010, Bielenia-Grajewska 2009, Boers 1997, Charteris-Black 2000, Charteris-Black & Ennis 2001, Charteris-Black & Musolff 2003, Henderson

* Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Kamenička 6, 11000 Beograd, Srbija; e-mail: nadezda@ekof.bg.ac.rs.

³ Prekretnicom koja figurira kao početak razdoblja u kojem će se engleski jezik nauke i struke (eng. English for Specific Purposes – ESP) profilisati kao posebna oblast istraživanja, mahom pod okriljem primenjene lingvistike smatra se objavljivanje naučnog članka „Some measurable characteristics of modern scientific prose” (Barber, 1962), u kome se analizira jezik nauke i tehnologije i utvrđuje relativna frekvencija pojedinih sintaksičkih oblika, te pokazuje da se engleski jezik struke od opšteg engleskog jezika razlikuje po drugačijoj distribuciji pojedinih sintaksičkih elemenata (prvenstveno glagolskih vremena i aktiva/pasiva).

1982, 2000, Herrera-Soler & White 2012, Koller 2004, Littlemore 2006, Velasco Sacristan 2004, a kod nas Đurović 2006a, 2006b, 2007, 2009, 2010, 2011a, 2011b, Đurović & Silaški 2010, 2011, 2013, 2016, Silaški 2011a, 2011b, Silaški & Đurović 2010a, 2010b, 2010c, 2011, itd.).

Tako je nedavno izašla iz štampe monografija Tatjane Đurović, redovnog profesora na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, koja na jednom mestu obuhvata ranije objavljene, a za ovu knjigu u manjoj ili većoj meri izmenjene, radove autorke koji se bave primenom teorije pojmovne metafore u učenju i nastavi engleskog jezika ekonomske nauke i struke i objedinjuje njena istraživačka interesovanja u oblasti primenjene kognitivne lingvistike. U nameri da literaturu na srpskom jeziku iz ove oblasti proširi naslovom koji se bavi plodonosnom vezom između primenjene lingvistike i teorije pojmovne metafore, autorka predstavlja rezultate analize prevashodno leksičkih oblasti poslovnog i ekonomskog engleskog jezika i ukazuje na načine na koje spoj ove dve oblasti istraživanja može pomoći studentima da brže ovladaju metaforičkim osobenostima diskursa ekonomske nauke. Monografija se sastoji iz šest poglavlja. Nakon *Uvodnih razmatranja* (str. 7-21), gde nas autorka upoznaje sa osnovnim postulatima teorije pojmovne metafore i njenom primenom u istraživanjima engleskog jezika nauke i struke, sledi poglavlje pod naslovom *Frazni glagoli i engleski jezik ekonomske struke: kognitivnolingvistički pristup* (str. 23-82) u kome autorka ubedljivo pokazuje kako je učenje i usvajanje fraznih glagola u engleskom jeziku ekonomije i poslovanja umnogome olakšano njihovim grupisanjem oko metafora i drugih kognitivnih instrumenata na kojima se zasnivaju, odnosno ukazivanjem na motivisanost njihovog značenja i zasnovanost na slikovnim shemama. Autorka se posebno bavi fraznim glagolima zasnovanim na slikovnoj shemi sadržavanja, i to onima koji se odnose na različite metaforičke konceptualizacije kompanija i novca, a koje klasifikuje na osnovu partikule. Tako partikule IN/INTO/OUT (npr. u fraznim glagolima *lock out*, *phase out*, *bail out*, *branch out*, *take in*, *call in*, *roll in*, odnosno *rush into*, *slip into*...) razvijaju razna metaforička značenja iz onih doslovnih, prostornih, što je evidentno u brojnim preslikavanjima metafore kompanije su sadržatelji. Drugi deo ovog poglavlja posvećen je konceptualizaciji novca i njegovom sticanju, trošenju i štednji putem fraznih glagola, i to onih sa partikulom AROUND, AWAY, OVER i UP, u kojima dolazi do izražaja poimanje sticanja ili investiranja novčanih sredstava putem slikovne sheme sadržavanja. Posebna vrednost ovog poglavlja ogleda se u praktičnim predlozima autorke za predavanje fraznih glagola kroz podizanje svesti studenata o

mogućnosti drugačijeg učenja i usvajanja fraznih glagola u poslovnom engleskom jeziku – putem smanjivanja utiska o proizvoljnosti i nesistematičnosti partikula, što se ostvaruje tako što se studentima ukazuje na doslovna značenja partikula, a potom i na ona sekundarna, metaforička, motivisana ljudskim prostornim iskustvom. Autorka u ovom poglavlju nudi i nekoliko vežbanja koja se mogu koristiti na nastavi engleskog jezika za ekonomiste u cilju podsticanja studenata da uoče semantičku vezu između partikula i leksičkih glagola, što za krajnji cilj ima i lakše i brže usvajanje metaforički zasnovanih fraznih glagola. Ovo poglavlje prati i značajan dodatak u vidu veoma ilustrativne mreže značenja partikula OUT i IN u fraznim glagolima u poslovnom engleskom jeziku.

Tema trećeg poglavlja monografije, pod naslovom *Metafore u engleskom jeziku ekonomske struke: izazov u učionici* (str. 83-125), motivisana činjenicom da izrazita metaforičnost ekonomskog diskursa na engleskom jeziku često predstavlja prepreku studentima pri savladavanju i usvajanju vokabulara, jesu načini metaforičkog poimanja same ekonomije kao nauke, kao i uloge ekonomiste u ovoj naučnoj disciplini, ali i u svetu poslovanja. Stoga se Tatjana Đurović ovde ne bavi samo metaforama koje strukturiraju naučni ekonomski diskurs, već i onima karakterističnim za naučno-popularni ekonomski i poslovni diskurs. Nakon opsežnog prikaza do sada objavljenih radova na temu metaforičnosti ekonomije i pojava u njoj (npr. inflacije, ekonomskih kriza, tržišta, novca...), te najčešćih izvornih domena preko kojih se ti fenomeni poimaju (npr. bolest, životinje, brak, rat, sport, putovanje itd.), autorka predlaže nekoliko načina podizanja svesti studenata o metaforičnosti jezika ekonomije i poslovanja, pri čemu naročito insistira na značaju usvajanja polutehničkog metaforičkog vokabulara koji ilustruje kroz metafore poljoprivrede, zanatskih veština i kockanja, često korišćenih za konceptualizaciju ekonomije i uloge ekonomiste u njenom funkcionisanju, kao i njima pripadajućih metaforičkih izraza. To je, po mišljenju autorke, moguće ostvariti kroz pažljivo osmišljena vežbanja pomoću kojih se podstiče figurativno razmišljanje kod studenata (i na maternjem i na engleskom jeziku), i to putem grupisanja različitih metaforičkih izraza oko istog izvornog domena i/ili semantičkog skupa, putem prevođenja metaforičkih izraza na maternji jezik i traganja za onim prevodnim ekvivalentom koji pripada istom izvornom domenu kao u engleskom jeziku, putem klasifikacije različitih izvornih domena korišćenih za metaforičku konceptualizaciju iste pojave, razlikovanjem doslovnog i metaforičkog značenja, podsticanjem na kreiranje mentalnih slika, itd. Cilj ovih vežbanja je lakše memorisanje metaforičkih izraza, bogaćenje metaforičkog

vokabulara, a u krajnjoj liniji, i olakšano razumevanje stručnih pojmova u ekonomiji. Konačni cilj ovakve nastave je podizanje opšteg nivoa metaforičke kompetencije kod studenata, tj. "njihove sposobnosti da razumeju i proizvedu metaforu" (Littlemore & Low 2006: 79), kao i da "uoče i shvate metafore koje se ponavljaju i tako obogate svoj leksički inventar" (Resche 2001: 247). Treće poglavlje sadrži i tri dodatka sa korisnim vežbanjima za rad u učionici, koja ilustruju konceptualizaciju ekonomiste kao mehaničara i kockara, a ekonomije kao mašine.

Četvrto poglavlje monografije, pod naslovom *Metaforičnost jezika poslovnog pregovaranja* (str. 127-140), pruža analizu rečničkih odrednica iz nekoliko poslovnih rečnika, glosara i rečnika idioma koje se odnose na proces pregovaranja i metaforički inventar te vrste diskursa. Ovde se autorka posebno bavi metaforičkim strukturisanjem poslovnih pregovora putem kockarske igre (npr. *have a card up one's sleeve, trump card, play one's cards right, stack the deck*), sporta (npr. *play hardball, get the ball rolling, reach first base*), odnosno rata (npr. *call the shots, stick to own's guns, close ranks*). Navedene metafore služe za konceptualizaciju poslovnog pregovaranja kao *stanja*, dok se za *proces* u kojem pregovaračke strane prolaze kroz različite faze koristi shema kretanja, kao deo metaforičkog scenarija struktura događaja, pa se tako napredak u pregovorima konceptualizuje kao kretanje unapred (npr. *make headway*), odugovlačenje kao zastoje (npr. *reach a stalemate*), a nepostojanje dogovora kao nemogućnost napredovanja (npr. *get stuck*). Proces memorisanja i internalizovanja metaforičkih izraza vezanih za diskurs poslovnog pregovaranja, prema uverenju autorke, može se ubrzati pomoću metode simulacije, uvida u autentične tekstove ili vizuelne prikaze procesa pregovaranja u realnom kontekstu.

U petom poglavlju, naslovljenom *Na rubu fiskalne litice i druge topografske metafore* (str. 141-154), Tatjana Đurović analizira metaforu *fiskalne litice* (eng. fiscal cliff) u medijskom diskursu SAD 2012. godine, kojom je imenovan paket mera u oblasti fiskalne politike koji je trebalo da dovede do smanjenja budžetskog deficita u toj zemlji. Na osnovu korpusa podataka prikupljenog sa internet stranice američke TV mreže CNBC, koji sadrži i metaforičke izraze *fiskalna klisura* (eng. fiscal gorge), *fiskalna padina* (eng. fiscal slope), *fiskalni ambis* (eng. fiscal abyss), itd. kao površinske realizacije metafore fiskalna politika je topografija, autorka pokazuje kako se metafore često koriste kao sredstvo ubeđivanja i prenošenja vrednosnih sudova, što proističe iz njihove moći perspektivizacije – usmeravanja pažnje samo na željene aspekte izvornog domena, a prikrivanje onih aspekata koji nisu relevantni po

mišljenju autora medijskog teksta, ili, pak, ne doprinose njegovom ideološkom oblikovanju.

Na kraju monografije autorka pruža *Završna razmatranja* (155-156), gde rezimira stavove iznete u prethodnim poglavljima i predočava moguće pravce daljih istraživanja. Monografija sadrži i opsežan spisak korišćene literature, indeks autora i indeks metafora i metonimija.

Zahvaljujući širini u pristupu temi i pristupačnom stilu pisanja uprkos složenom teorijskom okviru unutar kojeg su predstavljeni rezultati istraživanja, a posebno zbog pružanja praktičnih rešenja za odvijanje nastave pojedinih metaforički obojenih leksičkih i gramatičkih partija engleskog jezika ekonomije i poslovanja, knjiga Tatjane Đurović predstavlja vrlo koristan i dobrodošao prilog već postojećoj literaturi u ovoj oblasti u nas. Monografija će predstavljati korisno štivo za nastavnike engleskog jezika ekonomske struke zahvaljujući svom primenjenolingvističkom opredeljenju, ali i svima onima, a posebno studentima master i doktorskih studija na filološkim fakultetima, koji su izabrali kognitivnu lingvistiku kao svoju užu oblast istraživanja i usavršavanja. Konačno, svi oni zainteresovani za specifičnosti diskursa ekonomije i poslovanja na engleskom jeziku mogu u ovoj knjizi pronaći koristan vodič za složeni svet metafora kojima taj diskurs obiluje.

Literatura

- Alejo, R. (2010). Where does the money go? An analysis of the container metaphor in economics. The market and the economy. *Journal of Pragmatics*, 42(4), 1137-1150.
- Bielenia-Grajewska, M. (2009). The role of metaphors in the language of investment banking. *Ibérica*, 17, 139-156.
- Boers, F. (1997). No pain, no gain in a free market rhetoric: A test for cognitive semantics? *Metaphor and Symbol*, 12(4), 231-241.
- Charteris-Black, J. (2000). Metaphor and vocabulary teaching in ESP economics. *English for Specific Purposes*, 19, 149-165.
- Charteris-Black, J., Ennis, T. (2001). A comparative study of metaphor in Spanish and English financial reporting. *English for Specific Purposes*, 20, 249-266.

- Charteris-Black, J., Musolff, A. (2003). 'Battered hero' or 'innocent victim'? A comparative study of metaphors for euro trading in British and German financial reporting. *English for Specific Purposes*, 22, 153-176.
- Đurović, T. (2006a). *Proces metaforizacije u naučno-popularnom jeziku ekonomije*. Neobjavljena doktorska disertacija. Beograd: Filološki fakultet.
- Đurović, T. (2006b). What do we think when we say money? Money metaphors in Business English – a practical approach. *Primenjena lingvistika*, 7, 195-204.
- Đurović, T. (2007). Metaphors in economics discourse. In I. Lakić, N. Kostić (Eds.), *Language for specific purposes*. Conference proceedings (pp. 43-55). Podgorica: Lider.
- Đurović, T. (2009). A cognitive approach to Business English phrasal verbs: The case of *out*. *Primenjena lingvistika*, 10, 207-218.
- Đurović, T. (2010). The economist as a farmer and a craftsman: Business English metaphors revisited. In I. Hegedűs, S. Martsa (Eds.), *CrossSections. Vol. 1: Selected papers in linguistics from the 9th HUSSE Conference* (pp. 279-289). Pécs: Institute of English Studies, Faculty of Humanities, University of Pécs.
- Đurović, T. (2011a). *The money keeps rolling in and out*. A cognitive approach to some Business English phrasal verbs. In N. Tomović, J. Vujić (Eds.), *ELLSIIR Proceedings, Proceedings of the International Conference English Language and Literature Studies: Image, Identity, Reality*, Volume I (pp. 79-93). Belgrade: Čigoja štampa.
- Đurović, T. (2011b). Coping with phrasal verbs for money: A cognitive approach. U A. Ignjačević i dr. (ur.), *Jezik struke: izazovi i perspektive* (Zbornik radova) (str. 793-803). Beograd: Univerzitet u Beogradu.
- Đurović, T., Silaški, N. (2010). Teaching genre-specific grammar and lexis at tertiary level: The case of economics students. *Journal of Linguistic Studies*, 3(1), 61-72.
- Đurović, T., Silaški, N. (2011). The economy is human metaphor in business and economic discourse. In G. Rață (Ed.), *Academic days of Timișoara: Language education today* (pp. 506-513). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Đurović, T., Silaški, N. (2013). Uloga slikovnih shema u metaforičkom strukturisanju svetske ekonomske krize u engleskom i srpskom jeziku. U N. Silaški, T. Đurović (ur.), *Aktuelne teme engleskog jezika nauke i struke u Srbiji*. Tematski zbornik (str. 133-146). Beograd: CID Ekonomskog fakulteta.

- Đurović, T., Silaški, N. (2016). *Is your money mad, barren or smart?* – Metaphorical and metonymical expressions with *money* in English. U S. Gudurić, M. Stefanović (ur.), *Jezici i kulture u vremenu i prostoru V*. Tematski zbornik (str. 37-47). Novi Sad. Filozofski fakultet.
- Henderson, W. (1982). Metaphor in economics. *Economics*, 18, 147-157.
- Henderson, W. (2000). Metaphor, economics and ESP: Some comments. *English for Specific Purposes*, 19, 167-173.
- Herrera-Soler, H., White, M. (Eds.) (2012). *Metaphor and mills. Figurative language in business and economics*. Berlin/Boston: De Gruyter Mouton.
- Koller, V. (2004). *Metaphor and gender in business media discourse. A critical cognitive study*. New York: Palgrave.
- Lakoff, G., Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Littlemore, J., Low, G. (2006). *Figurative thinking and foreign language learning*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Resche, C. (2001). Metaphors in English for economics: For a language-based approach with L2 learners. *ASp*, 31-33, 239-259. Dostupno na: <https://asp.revues.org/1984>
- Silaški, N. (2011a). The state of matter metaphors for money and finance – a contrastive analysis of English and Serbian. In G. Rață (Ed.), *Academic days of Timisoara: Language education today* (pp. 227-235). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Silaški, N. (2011b). Adding colour to the teaching of English – figurative uses of colours in business-related vocabulary. *Primenjena lingvistika*, 12, 152-159.
- Silaški, N., Đurović, T. (2010b). The conceptualisation of the global financial crisis via the economy is a person metaphor – a contrastive study of English and Serbian. *Facta Universitatis, Series: Linguistics and Literature*, 8(2), 129-139.
- Silaški, N., Đurović, T. (2010c). *Catching inflation by the tail* – Animal metaphoric imagery in the conceptualisation of inflation in English. *Ibérica*, 20, Fall, 2010, 57-81.
- Silaški, N., Đurović, T. (2011). The natural force metaphor in the conceptualisation of the global financial crisis in English and Serbian. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LIV(1), 227-245.

- Silaški, N., Đurović, T. (2011). The natural force metaphor in the conceptualisation of the global financial crisis in English and Serbian. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, LIV(1), 227-245.
- Velasco Sacristán, M. (2004). Metaphor and ESP: Metaphor as a useful device for teaching L2 Business English learners. *Ibérica*, 10, 115–131.